

<p>Nazwa projektu Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Edukacji i Nauki</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Krzysztof Szczucki, Minister Edukacji i Nauki</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Wojciech Ulitko, Dyrektor Departamentu Prawnego w Ministerstwie Edukacji i Nauki adres e-mail: wojciech.ulitko@mein.gov.pl; tel.: 22 52 92 525</p>	<p>Data sporządzenia 06.12.2023 r.</p> <p>Źródło inicjatywa własna</p> <p>Nr w wykazie prac ...</p>
---	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Jednym z miejsc mających szczególne znaczenie dla realizacji wolności słowa są uczelnie, w których swobodne zderzanie się odmiennych światopoglądów powinno zapewniać poszanowanie pluralizmu społecznego. Cięży na nich zatem szczególnie wymiar odpowiedzialności społecznej polegającej na umożliwieniu prezentacji różnych poglądów, a co za tym idzie również wykuwania się dyskursów naukowych w oparciu o poznawanie i weryfikację odmiennego sposobu patrzenia na dane zjawiska. W ostatnich latach dochodziło do przypadków naruszania wolności wyrażania poglądów w ośrodkach akademickich. Działania ze strony władz uczelni ograniczające czy wręcz zakazujące różnego rodzaju spotkań mogą prowadzić do uniemożliwienia realizacji wolności do prezentowania światopoglądu, który odnosi się do istotnych zagadnień społecznych będących przedmiotem debaty politycznej oraz znajdujących swoje uzasadnienie w szerokorozumianym dyskursie akademickim. Dodatkowo takie działania uniemożliwiają osobom zainteresowanym zdobycie wiedzy oraz prowadzenie rzetelnej debaty, w ramach której uzyskują one możliwość poznania innych perspektyw światopoglądowych. Te natomiast są niezbędne do kompleksowego ujmowania zjawisk mających miejsce we współczesnym świecie. Niezbędne jest stworzenie mechanizmu zapewniającego lepszą ochronę wolności słowa w polskich uczelniach, a tym samym wzmocnienie w tym zakresie ochrony podstawowych wolności osób kształcących się w nich, stanowiących kadrę dydaktyczną i naukową, bądź też współpracujących ze światem nauki. Dodatkowo art. 54 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej gwarantujący wolność wyrażania poglądów, a także art. 73 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej odnoszący się do wolności twórczości artystycznej, badań naukowych, nauczania i korzystania z dóbr kultury, w sposób pełniejszy powinny znaleźć odzwierciedlenie w regulacjach ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie omówionych poniżej zmian w ustawie:

- 1) dodanie do katalogu wartości stanowiących podstawy systemu szkolnictwa wyższego i nauki wolności prezentowania poglądów, co ma w założeniu zagwarantować możliwość swobodnego wyrażania swoich poglądów podczas odbywających się w uczelniach wydarzeń o charakterze akademickim (konferencji, seminariów, wykładów, spotkań kół naukowych lub organizacji studenckich itp.) – zmiana brzmienia art. 3 ust. 1 ustawy;
- 2) wprowadzenie mechanizmu zapewniającego ochronę w przypadku naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy. Zgodnie z tą propozycją członek wspólnoty uczelni, w którego ocenie doszło do naruszenia tych wolności będzie mógł złożyć skargę do uczelnianej komisji odwoławczej, która zostanie powołana w każdej uczelni przez jej senat – dodanie w art. 3 ust. 1a;
- 3) dodanie do katalogu podstawowych zadań uczelni wychowywania studentów w poczuciu odpowiedzialności za umacnianie poszanowania aksjologicznych podstaw ustroju państwa polskiego. Jest to zadanie na tyle istotne, iż wprost powinno znajdować swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawy, a uczelnie powinny prowadzić proces rozpowszechniania wartości aksjologicznych ujętych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – zmiana brzmienia art. 11 ust. 1 pkt 7 ustawy;
- 4) dodanie do kompetencji senatu – organu reprezentującego wszystkie grupy tworzące wspólnotę uczelni – zadania polegającego na wskazywaniu kandydata do specjalnej komisji odwoławczej, będącej kolegialnym ciałem rozpatrującym odwołania i skargi w sprawach dotyczących działań naruszających wolność nauczania, prezentowania poglądów, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz autonomię uczelni – dodanie pkt 14a w art. 28 ust. 1 ustawy;
- 5) wprowadzenie ścieżki odwoławczej w przypadku, gdy rektor odmówi udzielenia zgody na zorganizowanie zgromadzenia lub zakaże jego organizacji. W takiej sytuacji organizatorowi zgromadzenia będzie przysługiwało prawo wniesienia skargi do uczelnianej komisji odwoławczej, co umożliwi dochodzenie praw w sytuacji, gdy np. zaplanowane w uczelni zgromadzenie zostało odwołane w związku z odmową lub zakazem wydanymi przez rektora na podstawie art. 52 ust. 3 ustawy – dodanie ust. 3a w art. 52;

- 6) utworzenie w uczelniach uczelnianych komisji odwoławczych powoływanych przez senaty uczelni, w których skład będzie wchodzić 7 nauczycieli akademickich posiadających co najmniej stopień doktora, którzy w możliwie równomiernym stopniu reprezentują dziedziny nauki i dziedzinę sztuki, w których uczelnia prowadzi kształcenie lub działalność naukową. Mając na uwadze reprezentatywny charakter senatu uczelni oraz wymóg zapewnienia relatywnie szerokiego spektrum dziedzin, które reprezentują nauczyciele akademicy, przewiduje się, że regulacja umożliwi równy dostęp do obsadzania tego gremium, a także odpowiednią wiedzę ekspercką do oceny, czy np. odwołanie danego wydarzenia na terenie uczelni nie narusza wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy. Kadencja komisji będzie trwała 3 lata, a jej pracami będzie kierował przewodniczący, którego ze swojego grona wybiorą jej członkowie. Komisja ta będzie rozpatrywała skargi na naruszenie wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, oraz skargi na decyzje rektora dotyczące odmowy lub zakazu organizacji zgromadzeń na terenie uczelni. Komisja będzie rozstrzygała sprawy w terminie 14 dni od dnia ich wpływu. Komisja będzie uprawniona do: 1) stwierdzenia czy doszło do naruszenia, a w przypadku stwierdzenia naruszenia – zobowiązania rektora do podjęcia działań w celu wyeliminowania tego naruszenia (w przypadku skargi na naruszenie wolności, o której mowa w art. 3 ust. 1a ustawy); 2) utrzymania w mocy decyzji rektora albo jej zmiany (w przypadku skargi na decyzję rektora, o której mowa w art. 52 ust. 3a ustawy). W celu zapewnienia należytej ochrony interesów stron od decyzji uczelnianej komisji odwoławczej będzie przysługiwało, w terminie 7 dni, odwołanie do specjalnej komisji odwoławczej. W przypadku niewydania przez uczelnianą komisję odwoławczą decyzji w ustawowym terminie (14 dni) wnoszącemu skargę będzie przysługiwało prawo wniesienia skargi bezpośrednio do specjalnej komisji odwoławczej, o której mowa w art. 341a ust. 1 ustawy – dodanie art. 52a–52c;
- 7) wprowadzenie do systemu szkolnictwa wyższego i nauki kolegiального organu odwoławczego od decyzji uczelnianej komisji odwoławczej w postaci specjalnej komisji odwoławczej działającej przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (RGNiSW). W jej skład będzie wchodziło 7 członków – 3 wskazanych przez RGNiSW, po 1 wskazanym przez Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej i Krajową Reprezentację Doktorantów oraz 2 wskazanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, zwanego dalej „ministrem”, spośród kandydatów wskazanych przez senaty uczelni lub z własnej inicjatywy. Członkowie wskazani przez RGNiSW i ministra muszą być nauczycielami akademickimi posiadającymi co najmniej stopień doktora. Kadencja specjalnej komisji odwoławczej trwać będzie 3 lata i rozpoczynać się będzie w dniu 1 stycznia, a jej pracami będzie kierował przewodniczący, wybierany przez jej członków. Obsługę tej komisji będzie zapewniał urząd obsługujący ministra. Specjalna komisja odwoławcza rozpatrywać będzie odwołania od decyzji uczelnianych komisji odwoławczych, mogąc utrzymać w mocy albo uchylić zaskarżoną decyzję, oraz skargi, o których mowa w art. 52b ust. 5, mogąc utrzymać w mocy decyzję rektora albo ją zmienić. Na decyzję specjalnej komisji odwoławczej przysługiwać będzie skarga do sądu administracyjnego. Do postępowań prowadzonych przed uczelnianą komisją odwoławczą i specjalną komisją odwoławczą stosowane będą odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Takie rozwiązanie służyć ma sformalizowaniu całego postępowania oraz zapewnieniu podmiotom korzystającym z odwołania lub skargi jak najlepszej ochrony ich praw w trakcie prowadzonego postępowania – dodanie art. 341a–341d ustawy;
- 8) zapewnienie prawa do wynagrodzenia członków specjalnej komisji odwoławczej za udział w posiedzeniach tej komisji. Wysokość tego wynagrodzenia zostanie ustalona w rozporządzeniu wydawanym przez ministra na podstawie art. 403 ust. 4 ustawy – dodanie pkt 2a w art. 403 ust. 1 ustawy. Członkom specjalnej komisji odwoławczej, na mocy art. 403 ust. 2 ustawy, będzie przysługiwał również zwrot kosztów podróży w związku z udziałem w pracach tej komisji;
- 9) senaty uczelni będą obowiązane powołać uczelniane komisje odwoławcze w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy, natomiast podmioty, których przedstawiciele będą wchodzić w skład specjalnej komisji odwoławczej będą obowiązane wskazać swoich przedstawicieli w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy. Minister zwoła pierwsze posiedzenie specjalnej komisji odwoławczej w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy oraz będzie przewodniczył temu posiedzeniu do czasu wyboru przewodniczącego tej komisji. Pierwsza kadencja specjalnej komisji odwoławczej będzie trwała do dnia 31 grudnia 2026 r.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Przedmiot regulacji stanowi domenę prawa krajowego. Z uwagi na zakres rozwiązań objętych projektowaną nowelizacją odstąpiono od analizy porównawczej z regulacjami obowiązującymi w innych państwach.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki	1	–	Wskazanie 2 członków do specjalnej komisji odwoławczej i zwołanie jej pierwszego posiedzenia.

Ministerstwo Edukacji i Nauki	1	–	Obsługa specjalnej komisji odwoławczej działającej przy RGNiSW.
Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego	1	–	Wskazanie 3 członków specjalnej komisji odwoławczej działającej przy RGNiSW i współpraca z komisją.
Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej	1	–	Wskazanie członka do specjalnej komisji odwoławczej działającej przy RGNiSW.
Krajowa Reprezentacja Doktorantów	1	–	Wskazanie członka do specjalnej komisji odwoławczej działającej przy RGNiSW.
uczelnie	347	dane własne – Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on	Realizacja zadania polegającego na wychowywaniu studentów w poczuciu odpowiedzialności za poszanowanie aksjologicznych podstaw ustroju państwa polskiego oraz powołanie przez senaty uczelnianych komisji odwoławczych i zapewnienie ich funkcjonowania.
studenci	1 033 316 (w roku akademickim 2023/2024 wg stanu na dzień 06.12.2023 r.)	dane własne – Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on	Możliwość złożenia skargi na naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, do uczelnianej komisji odwoławczej.
doktoranci i uczestnicy studiów doktoranckich	20 299 (w roku akademickim 2023/2024 wg stanu na dzień 06.12.2023 r.)	dane własne – Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on	Możliwość złożenia skargi na naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, do uczelnianej komisji odwoławczej.
nauczyciele akademicy	128 497 (w roku akademickim 2023/2024 wg stanu na dzień 06.12.2023 r.)	dane własne – Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on	Możliwość złożenia skargi na naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, do uczelnianej komisji odwoławczej.
pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi	ok. 77 500	dane na podstawie informacji GUS Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2022 roku	Możliwość złożenia skargi na naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, do uczelnianej komisji odwoławczej.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projektowana ustawa nie podlegała opiniowaniu i konsultacjom publicznym.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych													
(ceny stałe z 2022 r.)		Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)
Dochody ogółem		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wydatki ogółem		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo ogółem		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Źródła finansowania		Wejście w życie ustawy nie będzie miało wpływu na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego.											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		<p>Wejście w życie ustawy nie spowoduje zwiększenia wydatków lub zmniejszenia dochodów budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.</p> <p>W zakresie dotyczącym uczelni wejście w życie projektowanej ustawy nie będzie miało wpływu na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego. Działalność uczelnianych komisji odwoławczych powoływanych przez senaty będzie finansowana ze środków pozostających w dyspozycji uczelni.</p> <p>Wynagrodzenia przysługujące członkom specjalnej komisji odwoławczej za udział w posiedzeniach tej komisji zostaną sfinansowane ze środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji ministra, przeznaczonych na wynagrodzenia osób, o których mowa w art. 403 ust. 1 ustawy.</p>											
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe													
Skutki													
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)					
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	0	0	0	0	0	0	0					
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	0	0	0	0	0	0	0					
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0	0	0	0	0	0	0					
	osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze	0	0	0	0	0	0	0					
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	–											
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	–											
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	–											
	osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze	–											
Niemierzalne	–												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł		Wejście w życie ustawy nie będzie miało wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców, oraz na sytuację ekonomiczną											

danych i przyjętych do obliczeń założeń	i społeczną rodziny, obywateli i gospodarstw domowych oraz osób niepełnosprawnych i osób starszych.	
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
☒ nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
Komentarz: Brak.		
9. Wpływ na rynek pracy		
Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na rynek pracy.		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ sądy powszechne, administracyjne lub wojskowe	☐ demografia ☐ mienie państwowe ☒ inne: szkolnictwo wyższe i nauka	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Wpływ na obszar szkolnictwo wyższe i nauka został omówiony w pkt 1 i 2. Przewiduje się wzmocnienie ochrony wolności akademickich, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Wykonanie przepisów ustawy nastąpi po jej wejściu w życie. Ustawa wejdzie w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia.		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
Liczba spraw rozpatrywanych przez uczelniane komisje odwoławcze i specjalną komisję odwoławczą w trakcie kadencji. Ewaluacja efektów może nastąpić po zakończeniu pierwszych 3-letnich kadencji tych gremiów.		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		
Brak.		